

אופן עשיית התשובה בר"ה

ראש השנה, הוא ראשון לעשרת ימי תשובה, וכבר כתב הרמב"ם (תשובה ב-ו) אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומיד ומתקבלת וכו' ומקורו מגמ' ר"ה (יה-א), מדכתיב דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, שאלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ פ. מוכרח א"כ שיש אפשרות לעשות תשובה בעשרה ימים אלו.

ומאידיך גיסא אנו מוצאים שראש השנה אין מתוודים בו ואף אסור להזכיר כלל חטא, כמבואר במ"ב תקפד-ג בשם הבית יוסף והביא המג"א (סק"ב) מקור לזה בזה"ק (תצוה קפו עמ' א) וא"כ יש להבין באיזה אופן תתכן עשיית תשובה בראש השנה, הרי יש תנאים וכללים בעשיית התשובה (כמבואר בר' יונה באריכות) ומעיקרי התשובה הוא הוידוי, וזה לא יתפאשר בר"ה, והוא תימה.

והנה בכל הקנינים צריכים גם למעשה קנין (המבוארים קידושין כה-ב) ומצד שני צריכים גם כוונה לקנין (כמבואר יבמות נב-ב). ודנו האחרונים מה בעיקר פועל הקנין, הגמירות דעת להקנות, או מעשה הקנין, והוכיח מורנו רה"י זצוק"ל שהגמירות דעת בלבד היא פועלת הקנין, אלא שצריכים למעשה הקנין כדי שיגמור בדעתו. ובמקומות שברירא לן שגומר בדעתו, יהני אף בלא שום מעשה קנין. והוכיח זאת ממש"כ האבנ"מ (ל-ג). שמדברי התוס' בבכורות (יה-ב ד"ה איקנויי) מוכח שבמקום מצוה לא בעינן למעשה קנין, דגמר ומקני אף בלא מעשה קנין, ורק במקח וממכר שיערו חכמים דבלא מעש"ק לא יגמרו דעתם יפה.

ולפי"ז ביאר דבנדריים והקדש מהני באמירה בלבד, דבהקדש אמרי' אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, והנדריים חלים ע"י דיבור אף שבכל הקנינים צריכים למעשה דוקא ובדיבור לא סגי. משום שבהקדש ונדריים מחמת חומר ענינם, האדם גומר בדעתו באמירה בלבד אף בלא מעשה קנין. (וכ"כ חזו"א קידושין לח-ז) ובמקום מצוה אפי' אמירה לא בעינן כמבואר בתוס' בוכרות שהביא האבנ"מ.

וא"כ לאור דבריו הנפלאים, תתיישב לנו סוגיא זו, דהן אמת דרך כלל, כדי לקיים מצות התשובה בגמירות דעת ובכוונה גמורה, צריכים גם למעשה תשובה, שהוא הוידוי ושאר חלקי התשובה שמהני ב'אמירה לגבוה'. אך בר"ה לרוב קדושתו ורוממותו וחשיבותו של יום, בגמירות דעת בלבד שהוא רצון מוחלט ואמיתי לשוב אל ה' באמת, סגי. ואין צורך אפילו באמירה לגבוה של עמשה התשובה.